

Veselības ministrija

Brīvības iela 72, Rīga, LV-1011, tālr. 67876000, fakss 67876002, e-pasts vm@vm.gov.lv, www.vm.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 01-17.1/995
Uz 07.02.2019.

Latvijas Bērnu un jauniešu diabēta biedrībai
bernudiab@gmail.com

Par diabēta pacientu aprūpi

Veselības ministrija ir izskatījusi Latvijas Bērnu un jauniešu diabēta biedrības vēstuli, kurā aprakstīta situācija diabēta pacientu veselības aprūpē un lūgts atrisināt ar bērnu diabēta aprūpi un apmācībām saistītās problēmas. Pateicamies par Jūsu sniegtajiem priekšlikumiem un sniedzam informāciju par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem diabēta pacientu aprūpes uzlabošanā.

Diagnostika

Lai uzlabotu un pilnveidotu agrīnu cukura diabēta diagnostiku Nacionālais veselības dienests sadarbībā ar endokrinologiem ir uzsācis darbu pie cukura diabēta aprūpes algoritma (kārtības) izstrādes ģimenes ārstiem. Algoritma mērķis ir savlaicīgi atpazīt slimību un veicināt mērķtiecīgu veselības aprūpi cukura diabēta pacientiem ar noteiktām sūdzībām un simptomiem, ilgtermiņā nodrošinot pacientu kvalitatīvu dzīvildzi.

Diabēta pacientu apmācība

No 2018. gada pacientiem ar cukura diabētu tiek nodrošināta valsts apmaksāta apmācība 11 diabēta apmācības kabinetos. Pacientu apmācību veic sertificēta diabēta apmācības māsa (VSIA "Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" pakalpojumus papildus sniedz arī bērnu endokrinologs). 2019. gadā plānots izveidot vēl deviņus jaunus diabēta apmācību kabinetus reģionālajās slimnīcās un citās ārstniecības iestādēs.

Pirmreizēju apmācību veic grupā (ne mazāk par četriem pacientiem ar apstiprinātu diagnozi vai viņu tuviniekiem) vai individuāli, sniedzot informāciju par veselīga uztura plānošanu, fiziskām aktivitātēm cukura diabēta pacientam, cukura diabēta paškontroli un terapijas efekta vērtēšanu, mērķtiecīgu medikamentu lietošanu (arī insulīna injekciju tehniku, uzglabāšana), individuālo aprūpes problēmu risināšanu (tajā skaitā, insulīna devu adaptācija, ceļojumi, maiņu darbs), komplikāciju risku samazināšanu (tajā skaitā - blakus slimību gadījumā, smēķēšanas atmešanas veicināšana).

Reizi piecos gados veic atkārtotu apmācību grupā (ne mazāk par četriem cukura diabēta pacientiem), atkārtoti sniedzot informāciju, kas tika nodrošināta pirmreizējās apmācības laikā, kā arī par citiem jautājumiem pēc endokrinologa vai bērnu endokrinologa ieteikuma – ja notikusi terapijas stratēģijas maiņa, ja diabēta pacientei iestājusies grūtniecība, ja ir slikti kompensēts cukura diabēts ($HbA1c > 8\%$) vai ja novērojamas biežas hipoglikēmijas. Individuālu atkārtotu cukura diabēta pacientu apmācību veic, ja nav iespējams pacientam

nepieciešamo informāciju sniegt, veicot apmācību grupā.

Diabēta apmācības kabinetā pacienti saņem pakalpojumus ar ģimenes ārsta, endokrinologa, vai bērnu endokrinologa nosūtījumu, ja apmācību veic pirmo reizi, un ar endokrinologa vai bērnu endokrinologa nosūtījumu, ja apmācību veic atkārtoti. Prioritāri pakalpojumus diabēta apmācības kabinetā nodrošina personām, kurām nepieciešama pirmreizēja apmācība.

Valsts apmaksātā cukura diabēta pacientu apmācība notiek saskaņā ar Latvijas Endokrinologu asociācijas izstrādātu un Nacionālā veselības dienesta apstiprinātu medicīnisko tehnoloģiju¹. Tādējādi arī jebkuras izmaiņas diabēta pacientu apmācībā jāizstrādā un jāaskaņo noteiktajā kārtībā².

Diabēta pacientu apmācību veic arī endokrinologs un ģimenes ārsts savas kompetences ietvaros. Endokrinologs ir tiešās pieejamības ārsts, kas nozīmē, ka pacients, kurš slimo ar cukura diabētu, pie endokrinologa var vērsties pēc savas iniciatīvas, un nav nepieciešams ģimenes ārsta nosūtījums.

Zāļu un medicīnisko ierīču kompensācija

Saskaņā ar noteikto kompensācijas kārtību³ cukura diabēta ārstēšanai paredzētās kompensējamo zāļu sarakstā iekļautās zāles visiem pacientiem no valsts budžeta apmaksā 100% apmērā (rēķinot pēc references jeb attiecīgās zāļu grupas lētāko zāļu cenas). Tas attiecināms gan uz zālēm cukura diabēta, gan diabēta komplikāciju ārstēšanai.

Lai gan daļu no kompensējamo zāļu sarakstā iekļautajām zālēm drīkst nozīmēt tikai speciālists (endokrinologs, neirologs u.c.), šīs zāles pacientiem atbilstoši speciālista rekomendācijām drīkst izrakstīt arī ģimenes ārsts. Bez tam ir plašs kompensējamo zāļu klāsts, kuras ģimenes ārsts drīkst izrakstīt cukura diabēta pacientam bez iepriekšēja speciālista apmeklējuma.

Glikēmijas teststrēmeles tiek apmaksātas ierobežotā daudzumā atkarībā no lietotajām zālēm un insulīna ievadīšanas ierīces – bērniem, kuri lieto insulīna pumpi, apmaksā 5 teststrēmeles dienā; bērniem, kuri injicē insulīnu 3 līdz 4 reizes dienā, apmaksā 4 teststrēmeles dienā. Bērniem minēto teststrēmeļu skaitu apmaksā 100% apmērā, pēc 18 gadu sasniegšanas teststrēmeļu kompensācijas apmērs ir 75%.

Jāatzīmē, ka bērniem līdz 18 gadu vecumam, ieskaitot diabēta pacientus, visas viņiem nepieciešamās kompensējamās zāles un medicīniskās ierīces tiek apmaksātas 100% apmērā no references cenas. Pacientiem, kuri slimo ar cukura diabētu, arī pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas valsts kompensē medikamentus pamatslimības ārstēšanai 100% apmērā no references cenas, kamēr daudzām diagnozēm kompensācijas apmērs pieaugušajiem ir 50% vai 75%.

Adatas insulīna ievadīšanai no valsts budžeta šobrīd netiek apmaksātas. Katrs insulīna ražotājs piedāvā noteiktu skaitu noteikta izmēra adatu, ko farmaceits aptiekā izsniedz kopā ar izrakstīto insulīnu. Gadījumā, ja bez maksas izsniegto insulīna adatu skaits nav pietiekams, tās jāiegādājas aptiekā par maksu.

2018. gadā tika piešķirts finansējums, lai daļai bērnu ar cukura diabētu nodrošinātu insulīna sūkņus. Insulīna sūkņu turpmāka iegāde plānota Veselības ministrijas prioritārajos

¹ Izvērstis medicīnas tehnoloģijas metodes apraksts "Cukura diabēta pacientu apmācība" ir pieejams Nacionālā veselības dienesta tīmekļa vietnē: <http://www.vmnvd.gov.lv/lv/datu-bazes/rstniecib-izmantojamo-medicinsko-tehnoloiju-datu-bze/2-internas-medicinas-un-funkcionalas-diagnostikas-mediciniskie-pakalpojumi/228-pielikumi-izverstie-mediciniskas-tehnologijas-metodes-apraksti-un-citi-materiali/cukura-diabeta-pacientu-apmaciba>

² Ministru kabineta 2005. gada 28. jūnija noteikumi Nr.468 "Ārstniecībā izmantojamo medicīnisko tehnoloģiju apstiprināšanas un jaunu medicīnisko tehnoloģiju ieviešanas kārtība"

³ Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumi Nr. 899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība"

pasākumos.

Saskaņā ar spēkā esošo kompensācijas kārtību⁴ no zāļu kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem apmaksā zāles un medicīniskās ierīces, kas iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā. Tāpat ir noteikti kritēriji, saskaņā ar kuriem tiek pieņemts lēmums par medicīnisko ierīču iekļaušanu kompensējamo zāļu sarakstā – ir būtiski, lai tiktu ievēroti izmaksu efektivitātes kritēriji un atbilstība valsts budžeta iespējām. Iekļaujot medicīnisko ierīci kompensējamo zāļu sarakstā, tiek apstiprināta cena, par kādu šo ierīci drīkst izplatīt. **Medicīnisko ierīču kompensācija tiek piemērota aptiekā, iegādājoties ierīci pret īpašo recepti, un Nacionālais veselības dienests par izsniegto medicīnisko ierīci norēķinās ar aptieku. Tādējādi tiek nodrošināta pārskatāma un izsekojama finanšu plūsma, kas nebūtu iespējama, izsniedzot noteiktu līdzekļu apjomu pacientam izlietošanai atbilstoši saviem ieskatiem (piemēram, *FreeStyle Libre System* iegādei teststrēmeļu vietā)**

Veselības ministrijas prioritārie pasākumi 2019. – 2020. gadam

Veselības ministrija, pieprasot finansējumu prioritāro pasākumu īstenošanai, iekļāvusi arī pasākumus kompensācijas uzlabošanai cukura diabēta pacientiem – tostarp insulīna sūkņu nodrošināšanu bērniem (arī katetru un rezervuāru iegādi), apmaksājamo glikēmijas teststrēmeļu skaita palielināšanu par 25% visiem diabēta pacientiem, kā arī insulīna ievadīšanas adatu kompensāciju 50% apmērā. **Prioritāro pasākumu saraksts ik gadu tiek iesniegts Finanšu ministrijā, kur tiek vērtēts kopā ar citu ministriju iesniegtajām prioritātēm, un ne visi pasākumi gūst atbalstu. Ņemot vērā nenosegtās vajadzības veselības aprūpē un citās jomās, līdz šim nav izdevies panākt papildu finansējumu medicīnisko ierīču kompensācijai cukura diabēta pacientiem. Jautājums atkārtoti tiks skatīts nākamā gada budžeta veidošanas procesā.**

Cilvēkresursi

Cilvēkresursu efektīva plānošana ir viens no izvirzītajiem uzdevumiem konceptuālajā ziņojumā “Par veselības aprūpes sistēmas reformu”⁵. Jautājums par diabēta aprūpes māsu skaitu risināms kontekstā ar cilvēkresursu jautājumu visā veselības nozarē kopumā.

Šobrīd māsas profesijā ir septiņas pamatspecialitātes un piecas papildspecialitātes, no kurām viena ir diabēta aprūpes māsa. Turpmāk plānots izveidot tikai vienu māsas profesijas pamatspecialitāti – vispārējās aprūpes māsa. Pārējās specialitātes tiks noteiktas kā apakšspecialitātes.

Papildus atzīmējam, ka endokrinologi un diabēta aprūpes speciālisti ir vērsušies Veselības ministrijā, aktualizējot jautājumu par cukura diabēta aprūpes problēmām izglītības iestādēs. Ņemot vērā minēto un lai pārrunātu minēto jautājumu ar iesaistītajām pusēm un rastu iespējamo risinājumu, Veselības ministrija organizēs sanāksmi š.g. 26.martā.

Cieņā

valsts sekretāre

(paraksts*)

D.Mūrmane-Umbraško

K.Brūvere 67876191

kristina.bruvere@vm.gov.lv

L.Melķe-Prižavoite 67876165

lolita.melke@vm.gov.lv

L.Eglīte 67876091

leonora.eglite@vm.gov.lv

⁴ Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumi Nr. 899 “Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība”

⁵ http://www.vm.gov.lv/lv/aktualitates/par_veselibas_aprupes_sistemas_reformu/

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

